

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani Ilirska ulica 22, drugo nadstropje.

..... Glasilo slovenskih rudarjev.

Nad trideset tisoč kron.

Že večkrat smo povdarjali, da se upokojnim rudarjem pri združenih bratovski skladnici trboveljski, v mnogih slučajih pri izplačevanju pokojnin krajša kar za cel razred, to je pet let. Prakticiralo je to ravnanje trboveljskega premogovnika, ki ima v upravi bratovske skladnice takorekoč odločujočo besedo, kakor po navadi, na škodo to pot starih delavcev, njihovih vdov in sirot na ta način, da jim dotični pokojninski razred, v katerem se je ta ali oni rudar ob času svoje upokojitve dejansko nahajal in tudi na podlagi tega razreda določene prispevke v pokojninsko blagajno bratovske skladnice plačeval, pri odmeritvi pokojnine enostavno niso vračunali. Tako je prišlo, da je bila cela vrsta rudarjev, oziroma vdov in sirot za en razred ukanjena, dasi to zadevna določila pravil bratovske skladnice jasno govore. Mislili so gospodje, toliko časa, dokler bo šlo, bo šlo.

Organizacija rudarjev je na krivico, ki se jo je prizadevalo rudarjem večkrat, upozarjala, ali delavci samo so neverjetno majali z glavami. Toda neglede na to, je vodstvo organizacije — na merodajnem mestu — rudniškemu uradu, ponovno zahtevala ureditev tega vprašanja. Pritisk od njene strani je bil čim dalje, tem hujši, tako so delavci končno uvideli, da je stališče organizacije pravo. In res se je v zadnjem času našlo sem ter tje kakoga tovariša, ki je potem, ko je bila cela stvar od strani organizacije jasno dokazana, zahteval pravilno odmerjeno pokojnino in jo je tudi dobil. Ali navzlic temu, da je bila od strani organizacije kričana dognana, je rudniški urad v Celju vedoma ravnodušno gledal, kako ravnateljstvo trboveljskega premogovnika nadalje vsem določilom nasproti upokojene rudarje, vdove in sirote očitno pehari. Treba bi bilo, da poseže strokovna organizacija rudarjev zopet energično vmes. Zgodilo se je to z vlogo na rudniški urad sledeče vsebine:

Slavnemu c. kr. rudniškemu uradu

v

Celju.

Podpisani si dovoljujem uljudno naznaniti, da se od strani združene bratovske skladnice za premogovnike trboveljske premogokopne družbe nahajajoče se v okraju rudniškega urada celjskega v Trbovljah in Hrastniku, pokojnine članom zavarovanim po § 23 njenih pravil, že od časa, ko so bila ta pravila potrjena, nepravilno izplačujejo. Dasi odstavek 5, § 23 pravil jasno izreka, da se uvrščanje v višji zavarovalni razred izvrši redovito po preteku 5 do 5 let in se vsled tega ima pri morebitni upokojitvi dotičnemu članu po onem višjem razredu, v katerem je bil na zadnje uvrščen izplačevati tudi pokojnina, se bratovska skladnica po teh določilih ne ravna, ker tolmači določila navedenega paragrafa v tem zmislu, da mora zavarovanec v nazadnje

uvrščinem višjem pokojninskem razredu prebiti celih 5 let, predno si pridobi pravico na višjo pokojnino po tem razredu. Tako na primer je bil delavec Šubej Blaž v Hrastniku dne 27. novembra 1895 pod m. k. št. 54/17 članska št. 177 v bratovsko skladnico kot polno upravičen član sprejet. Po preteku čakalne dobe petih let je bil Šubej dne 27. novembra 1900 v drugi nastopni in po preteku 10 članskih let dne 27. novembra 1905 v tretji nastopni višji pokojninski razred uvrščen. Dne 1. maja 1910 pa je Šubej bil vsled starosti in bolehnosti upokojen. Dasi je torej bil Šubej uvrščen v višji pokojninski razred že dne 27. novembra 1905 in je v ta višji pokojninski tretji razred plačeval prispevke skozi polna štiri leta in okroglo pet mesecev, se mu vendar na mestu K 23.33 mesečne pokojnine, izplačuje mesečno le K 20.—. Šubej je potemtakem bil do meseca maja 1913 na pokojnini skrajšan za 123 kron in 11 vinarjev. Takih slučajev je pri trboveljsko - hrastniški bratovski skladnici zelo mnogo.

Ker pa bratovska skladnica v Trbovljah in Hrastniku v zadnjem času izplačuje pravilno pokojnino, kakor jo določujejo pravila le onim upokojencem, ki se tozadevno sami javljajo, dokazuje, da bratovska skladnica izplačuje nepravilne pokojnine namenoma in v polni zavesti.

Ker pa je vsled navedenega postopanja cela vrsta upokojencev oziroma vdov in sirot po njih, občutno prikrajšana, vzbuja to postopanje bratovske skladnice med njenimi člani veliko nezaupanje. Za to vlagam uljudno

prošnjo.

c. kr. rudniški urad blagovoli naj v najkrajšem času navedena dejstva preiskati in ukreniti, da se bo pokojnino vsakemu posameznemu po § 23 do pokojnine upravičenemu upokojencu, oziroma vdovam in sirotam po njih, in sicer ne samo vbodoče, temveč tudi za nazaj v polni meri izplačalo, ne glede na to ali se dotičniki zglasijo sami ali ne.

Trbovlje, dne 22. maja 1913.

Podpis.

Na to vlogo je rudniški urad, ki je pač pod stalnim pritiskom rudarske organizacije prišel do prepričanja, da se ni mogoče več pravični zahtevi izogniti in da mora, dasi morda ne rad, na ravnateljstvo premogovnika v Trbovljah končno v ti zadevi pritisniti, odgovoril sledeče:

C. kr. rudniški urad v Celju.

Št. 2454.

Celje, dne 7. junija 1913.

Slavnemu tajništvu Unije rudarjev

v

Trbovljah.

Z ozirom na Vašo vlogo z dne 22. maja t. l. se naznanja, da je predstojništvo bratovske skladnice za premogovnike Trboveljske premogokopne družbe nahajajoče se v rudniško

okrajnem uradu celjskem, semkaj sporočilo, da se bodo od slej v zmislu tozadavnega odloka z dne 2. junija t. l. vse vpoštev prihajajoče pokojnine primerno zvišale. Zvišane pokojnine z vsemi zaostanki vred se bodo izplačali že pri prihodnjem izplačevanju pokojnin.

C. kr. uradnik rudniškega urada:

Dr. Kallab.

Sedaj smo torej na jasnem; bratovska skladnica v Trbovljah mora vsem upokojencem (penzionistom), vdovam in sirotam izplačate vse za nazaj, kar jima je bila izplačevala premalo, in tisti, ki so bili že uvrščeni v višji pokojninski razred, dasi niso v ta razred vplačevali prispevkov polnih pet let, bodo dobivali za naprej pokojnino za razred, v katerem so bili ob svoji upokojitvi uvrščeni.

Da so bili zelo mnogi tovariši, vdove in sirote res prikrajšani, dokazuje dejstvo, da bo morala bratovska skladnica sedaj tem prizadetim revežem **naknadno izplačati preko 30.000 kron.**

Nihče drugi kakor organizacija je tisti, kateremu se imajo naši stari penzionisti zahvaliti, da se je dolgoletno krivico, ki se jim je godila, odpravilo.

Prav čedne zneske, ki jih bodo posamezni naši stari tovariši sedaj na enkrat dobili, jim prav od srca privoščimo. Navdaja nas zavest, da jim jih je naša organizacija priborila. Njihove pokojnine bodo odslej vnaprej v mnogih slučajih vsak mesec za nekaj kronic višje. Vemo, da navzlic temu tudi še sedaj dejanskim potrebam ne bodo zadostovale, ali vse eno si moramo priznati, da niti tega ne bi bilo, če ne bi organizacija tega priborila. Trajalo je precej časa, naša strokovna organizacija pa ni dala toliko časa miru, dokler se pravica ni izkazala. Ali tudi oni tovariši, ki doslej še niso vpokojeni, so tega uspeha lahko veselili, sedaj vsaj vedo, da kadar bodo tudi oni šli v pokoj, se jim pokojnina krivično ne bo krajšala, temveč da bodo dobili kar jim po pravici gre. In tega velikega pomena naj sodrugi ne pozabijo, vedno naj imajo pred očmi, da združeni bodo imeli dovolj moči pomesti polagoma z vsemi krivicami, ki jih je še jako mnogo.

Vnovič se je izkazalo, da ima strokovna organizacija za rudarje neprecenljivo vrednost. Tovariši naj iz navedenih dejstev izvajajo posledice v tem zmislu, da razvijajo čim najživahnjejšo agitacijo za pristop v organizacijo. Potrebujemo organizacijo, ki bo močna, velika in krepka, kajti tedaj se bomo tudi zavedali, da imamo v njej zanesljivo braniteljico proti vsem krivicam, ki se nam gode, ob enem pa tudi boriteljico za pravice, ki nam jih odrekajo in za boljšo našo bodočnost.

Le pomislite, tovariši, koliko je med sedanjimi vpokojenci morda takih, ki svoj čas o organizaciji niso hoteli ničesar vedeti, in vendar morajo tudi ti sedaj priznati, da ako ne bi bilo organizacije, ne bi sploh bilo govora o sedanjem pravičnem urejenju pokojnin. Ne za-

LISTEK.

Jezuitje.

Jezuitski red je v organizaciji hirarhije katoliške cerkve velike važnosti. On daje tej hirarhiji elitne vojake. Ta red dela danes še živo v dosegu svojih namenov in socializem ga najde povsod na svoji poti. Dobro, da se pove, kaj je jezuitski red. Ker je celo »Slovenec« priznal zgodovinarja Angleža Tomaža Macaulay kot precej objektivnega, naj citiramo, kar piše on o jezuitih: »Nobena verska družba ni imela toliko izbornih mož, nobena ni raztegnila svojega delovanja po tako velikem delu sveta in v nobeni ni bilo toliko popolne edinosti mišljenja in izvrševanja. Ni ga bilo kraja na zemlji, ne steze spekulativnega ali praktičnega življenja, na kateri ne bi bilo najti jezuitov. Bili so svetovalci kraljev. Razbistrovali so latinska pisma in izdali so cele bukvarne: polemika, kazuistika, zgodovina, razprave o optiki, algeične ode, izdaje cerkvenih očiakov, madrigali, katehizmi in obrekovalni spisi so bili zastopani v duševnih proizvodih teh mož. Višja izobrazba mladine je bila

skoraj vsa v njihovih rokah in vodili so jo z veliko spretnostjo. Našli so pot, po kateri se pride do duševne izobrazbe, ne da bi se duh emancipiral. Njihovi sovražniki morajo priznati, da niso imeli para v vodstvu in vežbanju duha mladine. Povrh tega so gojili z vztrajnostjo in ljubeznijo umetnostgovorništvu, posebno na leci in sicer z uspehom. Še z večjo pridnostjo in večjim uspehom so bili delavni v spovednici Vkatoliški Evropi so vedeli za tajnosti vsake vlade in skoraj vsake višje stoječe familije. Hodili so iz ene protestantske dežele v drugo v nebrojnih oblikah: Kot veseli, lahkoživni kavalirji, kot navadni kmetje, kot puritanski pridigarji. Prišli so v dežele, v katere ni pripeljala prej nikogar, ne trgovina, ne radovednost. Bilo jih je najti v oblekah mandarinov kot paznike zvezdarne v Pekingu, med divjaki Paragvaya udeče divjake z motiko v rokah začetke kmetije. Ali kjerkoli so bivali in karkoli so delali, njihov duh je bil isti: Neumorno skupno delo za skupno stvar in brez-pogojna ubogljivost napram centralni oblasti. Nobeden med njimi si ni izbral sam svojega stanu, ne svojega domovanja. Ko ima jezuit ob polarnem krogu ali ekvatorju stanovati, ali vse življenje v Vatikanu rude urejati, ali rokopise

prebirati, ali nagim divjim barbarom razlagati, kako grdo je jesti človeško meso, za to se on ni brigal, to vse je prepuščal v vsej ponižnosti drugim. Če so ga v Limi potrebovali, je bil s prvo odhajajočo ladjo na atlantiškem oceanu, ako so ga v Bagdadu potrebovali, se je s prvo karavano vlekel skozi puščavo. In če mu je prišel klic, da mora v kraj, kjer si je manj življenja svest kakor volk, kjer velja za hudo delstvo, ako ga kdo prenoči, kjer so mu kazali na razgled postavljene glave njegovih redovnih bratov, česa se ima nadjati, je šel brez ugovora, brez strahu v svojo usodo.

Ta heroični duh med jezuiti še ni ugasnil. Ko je prišla v našem času strašna bolezen v Evropo, ko je bolezen pred njo v nekaterih mestih trgala vse družbinske vezi, ko so posvetni duhovniki zapustili svoje očete, ko ni bilo zdravniške pomoči z zlatom doplačati, ko je najmočnejše naravne nagone ugasnila ljubezen do življenja: Tudi tedaj je stal jezuit ob postelji reveža, katerega so biskup in župnik, zdravnik in postrežnik, oče, mati zapustili in nagibal se je k zastrupljenim ustam, da ujamemo zadnje besede spovedi, pokazujoč umirajočemu sliko umirajočega odrešenika.

našajte se na nikogar drugega, kajti velja le eno, kar si sami potom svoje organizacije ne bode te priborili, tega ne bode te imeli. Za to postanite vsi člani Unije rudarjev avstrijskih.

Socialna politika.

Reforma nezgodnega zavarovanja v okvirju socialnega zavarovanja.

(Dalje.)

Socialno zavarovanje bo navzlic malenkostnim rentam napredek, ki pride tisočem invalidom in starcem prav. Ali ta napredek se očitno skuša izvesti na račun pohabljenih žrtev dijyega kapitalističnega izkoriščanja. Dasi to ni nikjer rečeno, gre vendar vsa smer za tem ciljem, znižati nezgodno rento na stopinjo znatno nižjih invalidnih in starostnih rent. To je oni poznati način, po katerem vlada in meščanske stranke kujejo varstvene zakone za delavce: Napredek na eni strani, skušajo izravnati z nazadnjaštvom na drugi strani.

Gotovo vsebuje socialno zavarovanje kar se tiče nezgodnega zavarovanja tudi nekaj izboljšanj, ki jih sedaj veljajoči zakon o nezgodnem zavarovanju ne obsega, ali ta izboljšanja se z nameranim istočasnim poslabšanjem nahajata v hudem nesoglasju. In ker ni izključeno, da se bodo ob priliki obravnav o nezgodnem zavarovanju rudarjev v državnem zboru zopet pojavili glasovi, ki bodo zahtevali, naj bi se že sedaj sukale razprave glede nezgodnega zavarovanja rudarjev na podlagi določil, ki jih vsebuje socialno zavarovanje o splošnem delavskem zavarovanju, se nam zdi umestno, navesti razlike med sedaj obstoječim zakonom v delavskem nezgodnem zavarovanju in med določili nameravanega bodočega nezgodnega zavarovanja, ki jih vsebuje predloga o socialnem zavarovanju.

Na podlagi dosedanjega zakona o nezgodnem zavarovanju, kojega določila se imajo zmiselno porabiti tudi za rudarje, je za odmero in visokost rente merodajen letni zaslužek ponesrečenca. Pri podjetjih, v katerih se vsled njihove narave obratovanje ne vrši skozi celo leto, velja za odmero rente promerni dnevni zaslužek za tristo delavnikov kot letni zaslužek. Renta znaša:

a) V slučaju popolne pridobitne nezmožnosti, dokler traja, 60 odstotkov.

b) V slučaju delne pridobitne nezmožnosti, dokler traja, del določene rente, ki se jo odmeri na podlagi ostale nezmožnosti, katera pa vendar ne sme presegati 50 odstotkov letnega delovnega zaslužka.

Pravica do rente se prične, ako pridobitna nezmožnost traja več kakor štiri tedne.

Toda pri socialnem zavarovanju se je odstotno preračunavanje na podlagi delovnega zaslužka odstranilo; na mestu tega pa se uvaja preračunavanje visokosti rente na podlagi dnevne bolniške podpore. Polna, oziroma najvišja letna renta bi znašala toliko kolikor zneso trisdnevna bolniščina. Razume se, da se delne rente bodo istotako merile oziroma preračunavale na podlagi bolniške podpore in sicer na vzdol. Odpravlja se tudi določba sedanjega zakona, po kateri se mora po nezgodi prizadetemu delavcu renta izplačevati že začetkom petega tedna, in ima na mestu tega v bodoče nastopiti pravica do rente še le po končanem zdravljenju, najkasneje pa začetkom drugega leta po utrpljeni nezgodi. Skozi ves čas zdravljenja ima tekom enega leta po nezgodi prizadetemu boln. podporo plačevati bolniška blagajna. V ti smeri je bilo v prvotni predlogi o socialnem zavarovanju rečeno, da mora zavarovalnica proti nezgodam, ako je trajalo zdravljenje več kakor trinajst tednov, vse narasle troške, ki so nastali po preteku teh trinajstih tednov bolniški blagajni povrniti.

Ali s čudavredno strpljivostjo, nesebičnostjo in požrtvovalnostjo, po kateri se je ta red odlikoval, so pa bile združene tudi velike nečednosti. Ni se neresnično trdilo, da ga je izredna krepost duha, vsled katere jezuit ni maral za udobnosti življenja in ni dosti štel svojega življenja ter svobode, delala tudi nepoštenega, neusmiljenega, da mu je bilo vsako sredstvo v dosego njegovih smotrov, v korist njegovega veroizpovedanja dobro in da je le prepogostoma v koristih vere videl koristi svojega reda. Trdilo se je, da se najde lahko v vseh najgrših komplotih, o katerih spričuje zgodovina, jezuitska roka, da je jezuit stanoviten le v naklonjenosti napram svojemu redu, da pa je v nekaterih krajih najnevarnejši sovražnik svobode in v drugih občnega reda in miru zmage, s katerimi se hvali, da jih je privojeval v prid cerkve, so po spričevalu velikih mož te cerkve bolj navidezne nego istinite. Z velikim uspehom je spravljal ta red svet pod oblast katoliške cerkve, ali to je delal s tem, da je krojil cerkvena določila, kakor jih je ravno rabil. Pravi, da je veliko ljudi spreobrnil, ali drugi pravijo, da je spreobrnilcem zakrival pravo vero in da je drugim privolil uklanjati se starim bogovom, da se izognejo preganjanju, če so le

Na podlagi najnovejše vladne predloge pa se dolžnost povračanja izdatkov nezgodne zavarovalnice napram bolniški blagajni pričinja že s petim tednom.

Potemtakem je vlada predlog socialnozavarovalnega odseka po izboljšanju, v novo predlogo sprejela in se bo s to določbo breme bolniškim blagajnam, v katere morajo delavci plačevati dve tretjini prispevkov, znatno olajšalo.

Mimogrede bodi omenjeno, da se imajo določbe glede plačevanja prispevkov v bolniško blagajno uveljaviti tudi za rudarje, posestniki rudnikov pa bi vsled take izpremembe kar se tiče plačevanja prispevkov **prihranili napram sedanjemu stanju vsako leto 1 in četrt milijona kron na samih prispevkih, ki jih drugače morajo za delavce plačevati v bolniške blagajne.**

Pokazali smo že na okolnost, da se prične povračilna dolžnost škode nezgodne zavarovalnice na podlagi socialnega zavarovanja šele po končanem zdravljenju. S tem pa se prične s 5. tednom tudi že oškodovanje ponesrečenega delavca, kar tudi dokazuje v svoji kritični študiji o izgradbi delavskega zavarovanja v Avstriji dr. Leo Verkauf, ki pravi: »Na podlagi statistike iz leta 1901 znaša od 29. dne po nastopu obratne nezgode naprej, od nezgodnih zavarovalnic izplačana odškodnina v promeru 1 krona in 64 vinarjev na dan, dočim za isti čas bolniščine, ki so jih izplačale bolniške blagajne znašajo v promeru dnevno le 1 krono in 5 vinarjev.

Ako torej nastopi vsled odprave karenčne (čakalne) dobena mestu rente med zdravljenjem bolniška podpora, tedaj ponesrečeni član utрпи promerno škodo, ki znaša dnevno 59 vinarjev, to je 36 odstotkov sedanje odškodnine.

(Dalje.)

Rudniška inšpekcija leta 1910.

Uradno okrožje rudniškega glavarstva v Celovcu.

A. Inšpekcije.

Rudniško uradni inšpekciji podvrženih podjetij se je v tem uradnem okrožju nahajalo in sicer 102 rudniška obrata s 26.575 delavci in 16 fužinskih obratov z 2849 delavci. V vseh podjetjih je bilo skupno vpisanih 29.424 delavcev.

Rudniško glavarstvo izkazuje 348 dni, ki se jih je uporabilo v svrhu inšpekcije. Od teh jih odpada na inšpekcijskega uradnika c. kr. rudniškega svetnika F. Okorna 158. Nadalje se je v navedenih 348 dni izvršilo 129 inšpekcij ter 118 jamskih ogledov, ki so se raztezali na 71 obratov. 47 podjetij oziroma obratov se potem takem sploh ni uradno inšpiciralo. Rudniškemu glavarstvu v Celovcu so podrejeni sledeči okrajni rudniški uradi in sicer: Ljubno, Gradec, Celje, Hal, Celovec, Ljubljana in Zader. Teh 7 okrajnih rudniških uradov je v vnanji službi porabilo 182 dni, od katerih odpada 97 dni na uradne ukrepe, ki niso predmet tega poročila. Nadaljnih 118 dni je bilo vporabljenih za potovanje, tako, da je za resnično ogledovanje preostalo vsega skupaj le 981 dni.

Jamskih ogledov je bilo od strani šestih rudniških uradov izvršenih 513. Celovski rudniški komisariat jamskih ogledov ne navaja.

Število inšpiciranih obratov navajajo rudniški uradi v Gradcu, Celju in Ljubljani. Ostali, v Ljubnu, Halu, Celovcu in Zadru število ogledanih podjetij ne navajajo.

Inšpekcija okrajnih rudniških oblasti se v splošnem navaja takole:

369 inšpekcij v ožjem smislu.

358 nezgodnih preiskav.

53 preiskav v svrhu varstva obratov na dnevu.

112 drugih rudniško policijskih ukrepov.

na tihem zmolili očenaš. Tako se ni ravnalo samo v ajdovskih deželah.

Ni se bilo čuditi, če so drvili ljudje iz vseh, tudi iz najvišjih stanov k spovednicam jezuitov, ker njihče ni zapustil teh spovednic nezadovoljen. V njih je vedel ta spovednik vsem prav napraviti. Bil je le toliko strog, da ni pustil hoditi onih, ki so pred njegovim duhovenskem tribunalom klečali, v cerkve dominikancev in frančiškanov. Če je imel jezuit opraviti z resnično pobožno dušo, je govoril najlepši jezik cerkvenih očakov, ali za one, in ti so najštevilnejši, ki imajo toliko vere, da postanejo nemirni, če so krivično ravnali, pa ne toliko, da bi krivice ne storili, je imel druga zdravila. Ker jih ni mogel od greha odvrti, je gledal na to, da jim je kesanje prihranil. Njegova lekarna je imela raznovrstna mila, zdravila za raznovrste bolnih vesti. Po njegovih redovnikih pisane in po generalih odobrene knjige jezuitske so imele tolažila za hudodelce vseh stanov. Iz njih se uči bankrotne, kako se skriva brez greha premoženje pred upniki. Služabnik se uči, kako brez greha svojemu gospodu s srebrno opravo lahko uide. Hudobnež dobi v njih zagotovilo, da sme krščen človek prenašati pisma zakonskih žensk

62 ukrepov v bratovsko skladničnih in rudarsko združnih zadevah.

22 uradnih ukrepov v drugih delavskih zadevah.

10 posredovanj pri stvkih.

Sodelovanje pri uradnih ukrepah političnih oblasti:

66 kalavdacij.

38 preiskav v zadevi razstrelil.

5 drugih preiskav.

B. Nezgode.

Število smrtnih nezgod, ki je znašalo prejšnje leto 25, je poskočilo na 35, pomnožile so se torej za 10, oziroma za 40 odstotkov. Število teških poškodb je istotako poskočilo in sicer od 223 na 269, torej za 19,2 odstotkov.

Od teh jih je odpadlo: na premogovnike 22 smrtnih nezgod in 230 teških poškodb, na rudnike za železno rudo 5 smrtnih nezgod in 13 teških poškodb in na ostale rudnike 8 smrtnih nezgod in 26 teških poškodb. V celem rudniško glavarstvenem okrožju prihaja 1 smrtna nezgoda na 840 in 1 teška poškodba na 109 uposlenih delavcev.

V posameznih okrajih rudniških uradov prihaja na sledeče število uposlenih delavcev:

	1 smrtni	1 težko ranjeni
Ljubno	694	173
Gradec	—	49
Celje	1929	80
Hal	636	181
Celovec	1013	213
Ljubljana	700	71
Zader	342	155

C. Krivda in kazni.

V nasprotju rudniških glavarstev v Pragi in na Dunaju, kakor tudi njim podrejenih okrajnih rudniških komisariatov, ne navaja rudniško glavarstvo v Celovcu in tudi njemu podrejeni komisariati ne nobenih vzrokov krivde, ki so bili povod gori navedenih nesreč. Iz uradnega poročila ni mogoče dognati, zakaj se je navesti vzroke, ki so nesreče zakrivali, izpustilo. Najbrž pa radi tega, ker so menda tudi že rudniške oblasti prišle do prepričanja, da jih podjetniki oziroma ravnateljstva varajo s tem, da valijo vselej vsako krivdo le na onega, ki se je ponesrečil, češ sam je svojo nezgodo zakrivil. Objavljati vsako leto pavšalna sumničenja in neresnične trditve o delavcih se oblasti najbrž ne zdi več umesto. Sicer pa bi bilo tudi res smešno, javnosti vsako leto eno in isto navesti, namreč da podjetnike ne zadene nikoli krivda, ko pa nasprotno vsak človek ve, da so slučajni nezgod, ki jih delavci zakrivijo zelo redki, da pa je na pretežni večini krivo brezmejno izkoriščanje delavcev od strani podjetnikov in pa prihranjevanje izdatkov za potrebne varnostne naprave. Če pa morda rudniške oblasti tudi še iz kakih drugih razlogov te vzroke ne navajajo, ni znano. Le na kratko navaja poročilo, da je bilo v štirih rudniško uradnih okrajih 9 obsodb in da je v rudniško uradnem okraju ljubljanskem en delavec dobil 14 dni strogega zapora. Koga so zadele ostale obsodbe, o tem rudniške oblasti temeljito molče, tako kakor o vzrokih nesreč.

Vnovič Legar v Trbovljah.

Z ozirom na dejstvo, da se je legar v Trbovljah vnovič pojavil, je županstvo po naročilu okrajnega glavarstva v Celju izdalo sledeči razglas:

Vsled ukaza c. kr. okr. glavarstva v Celju se naroča vsem prebivalcem okuženih hiš, a tudi ostalim občanom sledeče:

1. Treba je največje snage v stanovanjih, straniščih, kletih itd. kakor tudi v najbližnji okolici hiš.

njihovim ljubimcem. Francoski plemenitaši so dobili od njih sodbo, da je dvoboj dovoljen. Goljuf je dobil toliko prostora, da je zadostil za uničenje pogodb in pričevanj. Zares, če je človeška družba dalje obstajala, če sta življenje in lastnina bila sigurna, se je zahvaliti poštenosti in humaniteti, ki so zadrževali ljudi soriti, kar je družba jezuitov spoznala kot pravo in vestno.

Tako je bilo čudno dobro in hudo spojeno v značaju teh slavnih redovnikov, pa ravno v tej mešanici je tajnost njene velikanske moči. Le hinavske narave ne bi mogle priti do take premoči; tudi strogi moralisti ne; le možje, ko so odkritosrečno bili navdušeni in so s to navdušenostjo stremili po velikem smotru in ki niso bili zbirčljivi v sredstvih, so zamogli pridobiti tako moč.

Tako Macaulay. Ali so jezuitje še tega duha in teh lastnosti tega ne bomo razmotrivali. Ali v Ameriki jih imamo, tu imajo svoje šole, katere se spozna v boju rimsko katoliških škofov proti drugim vernikom in delavcem, ki se borijo za izboljšanje svojega položaja. Vse je dobro v dosego njihovih namenov, tudi prijateljski obljemi. S temi šolami ima tudi socializem opraviti.

2. Vsak sumljiv slučaj bolezni se naj naznani takoj županstvu oziroma gospodom zdravnikom.

3. Občevanje z osebami, ki stanujejo v okuženih hišah, vobče ni dovoljeno.

4. Uživati se sme, kjer ni dobre in zdrave studenčne vode, le **prekuhano vodo**.

5. Le prekuhano vodo rabite pri kuhanju in pomivanju kuhinjske posode.

6. Umivati lice in roke z **neprekuhano vodo** je prepovedano.

7. Nihče naj ne je z nesnažnimi rokami in naj ne prijemlje jedil itd.

Če bi posamezniki grešili zoper ta uradni ukaz, se bo postopalo proti njim **kazenskim potom**. Občinski redar bo nadzoroval vsak dan vsa stanovanja, da se bo prepričal, če občinstvo izpolnjuje oblastveni ukaz.

Županstvo Trbovlje, dne 22. rožnika 1913.

G. Vodusek, župan.

Kar se tiče razglasa, oziroma ukaza samega, je samo ob sebi razumljivo, da priporočamo tudi mi delavstvu strogo ravnanje po njem. Ali, Bože mili, kaj naj koristijo taki platonični ukazi, če se ne prime pravega krivca, ki je vse to gorje v Trbovljah povzročil in povzroča; Trboveljsko premogokopno družbo? Iz celega ukaza veje nekak duh, kakor da bi se rudarsko delavstvo vsemu temu zlu lahko izognilo, če bi se hotelo ravnati po njem. Gospodje, ki so predstojeci ukaz sestavili, sami vedo, da ga objavljajo le nekako pro forma, in da ne bo prav nič koristil, dokler delavstvu tudi res ne bo dana prilika za snago. Kajti vsak pameten človek mora sprevideti, da mnogoštevilnih brlogov, v katerih »stanujejo« rudarji s svojimi družinami, kjer je vse polno najraznovrstnejših bacilov, sploh ni mogoče očistiti, ker jih možje, ki prihajajo od dela, nehote vsak dan sproti zopet vnovič okužijo. Rigorozno postopanje napram delavcem tukaj ne bo dosti koristilo. Prepričani smo, če bi poklicane oblasti tako ostro nastopale proti pravemu krivcu — Trboveljski premogokopni družbi — kakor nastopajo in to odkrito poudarjamo, brezuspešno, napram delavstvu, tedaj sploh o nobenem legariju v Trbovljah ne bi bilo govora.

Mi na primer pozitivno vemo, da je Trboveljska premogokopna družba, oziroma njeno vodstvo v Trbovljah, zmašila pretežno večino teh delavskih »hiš«, prav za prav kolib, skupaj, ne oziraje se na stavbne in zdravstvene predpise, vemo, da v mnogih slučajih svojih namestanih »stavb« niti merodajnim oblastim nanašala ni. Okrožni zdravnik dr. Kepa v Celju, ki je poklican v to, da stavbe iz zdravstvenega stališča nadzoruje, v največjih slučajih niti vedel ni za to, še le potem, ko so bile razne luknje že dogotovljene, je bil postavljen pred gotovo dejstvo.

Namenoma je na skrivaj Trboveljska premogokopna družba mašila sedanja delavska »stanovanja« skupaj, da se izogne vsem zakoničnim določbam in oblastvenim predpisom. Doktor Kepa pa je napram vsemu temu početju molčal, ker je vedel, da napram mogočnemu Trboveljskemu kapitalizmu, ki se vsem zakonom in oblastim le roga, ničesar ne opravi in pa da bi z odločnim nastopom proti Trboveljski premogokopni družbi le samemu sebi svoje stališče omajal. Toda kako se molk vpricho takih gorostasnih reči strinja z vestjo zdravnika, je drugo vprašanje!

Vse oblasti brez izjeme, ki so napram početju Trboveljske premogokopne družbe, katera je imela in ima pred očmi le divjo gonjo za dobičkom, in ki v dosegu tega svojega namena v prvi vrsti delavstvo na brezprimeren oderuški način izkorišča, so, ker so držale vpricho dolgih obupnih klicov delavstva za pomoč, križem roke, krive na vsem tem strašnem gorju, ki ga morajo sedaj nedolžni delavci in njihove številne, še bolj nedolžne družine trpeti. Vse te oblastnije, katerih je sicer toliko, da se človek komaj spozna, so napram morilskemu zistemu, katerega se je Trboveljska premogokopna družba posluževala, molčale kakor grob. Sedaj pa, ko so se neizogibne posledice tega zistema pojavile v tako grozni obliki, sedaj oblastnije žugajo, ne morda Trboveljski premogokopni družbi, temveč delavcem, da jih bodo kaznovali, ako ne bodo uvedli snažnosti, ki jo je vsled »človekoljubnega« zistema Trboveljske premogokopne družbe v naprej onemogočeno izvesti!

Če bi se oblastnije bile prej tudi proti družbi odločile tako energično nastopati, tedaj gremo staviti sto na eno, da o legariju v Trbovljah ne bi bilo niti duha ne sluha. Tako pa izgleda kakor po navadi, male zločince se obeša, velike pa se pustijo bežati.

Ne pomaga nič, dokler se bo po jamah inšpiciralo le pro forma in se bo trpelo, da gospodje puste rove posnažiti le pred kakim uradnim obiskom, drugače pa vse v »polivki« plavati, in dokler ne bo družba preskrbela delavcem stanovanja, o katerih se lahko reče, da so res stanovanja, napeljala vodovod z dobro vodo in skrbel v prvi vrsti sama za snago v vseh svojih obratnih objektih, v prvi vrsti v jamah, do

tega časa ni misliti na to, da bi bilo legariju enkrat za vselej v Trbovljah konec.

Sedaj se bolnice z delavci obolelimi na legariju polagoma zopet polnijo. Glavni krivec, Trboveljska premogokopna družba, pa se je ves čas navzlic zločinskemu zistemu, ki ga je dosledno izvajala v svojo korist in v neizrecno škodo celemu trboveljskemu kraju, ošabno grela v solncu oblastvene in vladne milosti. Vsakega drugega, ki bi se bil toliko časa cinično rogala vsem veljajočim zakonom, kakor je to uganjala Trboveljska premogokopna družba, vsakega drugega, ki bi iz tako nizkotnih, dobičkaželjnih motivov povzročil z oderuškim zistemom splošno moritev ljudij, bi se bilo že zdavnaj posadilo na zatožno klop. Da, Trboveljska premogokopna družba in njeni merodajni činitelji spadata v arest, da bi prestali kazen, ki jim gre za umorstvo, ki so ga potom svojega zistema nad delavstvom in prebivalstvom sploh v Trbovljah zagrešili.

Vsako polvičarstvo, kar se tiče izvršitev vsega, kar je za zdravstvo potrebno, in teh potreb je veliko, ne bi imelo nobenega pomena, ravno tako kakor nima pomena, žugati delavcem s kaznijo, ako ne izvedejo to, kar vsled razmer niti pri najboljši volji izvesti ne morejo.

Oblastnije naj se ojumajo in izvedejo naj, eventualno tudi proti volji družbe, na njene stroške, v zdravstvenem oziru radikalno izpremembo. Nadalje pa, ker je družba oropala številne družine svojih preživiteljev, naj jo prisilijo, da bo dala prizadetim družinam primerno odškodnino v obliki pokojnine, da ne bodo nakazane le na beraške provizije od strani bratovske skladnice.

Sicer bi pa prav za prav bilo pravično, da prevzame vso skrb za vdove in sirote družba, ki jim je očete uničila, ne pa da bi morali delavci plačevati prispevke v bratovsko skladnico in rudarsko zadrugo za grehe, ki jih je ona napravila.

Če delavec na primer zagreši kako malenkost, katera včasih ni vredna govora, tedaj je takoj policija, žandarmerija, sodnija in cela vrsta oblasti po koncu. Radovedni smo, če bo sedaj tudi tako, če pa bo, tedaj ne sme ostati pri teoretičnem in platoničnem nastopu, temveč razviti bo treba fizično enerzijo in stopiti roparski zveri, v tem slučaju Trboveljski premogokopni družbi, odločno na vrat.

Gospodarski pregled.

Avstrijska produkcija premoga v mesecu aprilu 1913.

Po uradnem izkazu o produkciji premoga, ki ga je izdalo ministrstvo za javna dela za mesec april, je znašala množina v avstrijskih kamnito premogovnih revirjih nakopanega kamnitega premoga v tem mesecu 14.14 milijonov meterskih stotov, to je za 1.68 milijonov meterskih stotov več kakor meseca aprila 1912. Množina nakopanega rjavega premoga pa je znašala 23.19 milijonov meterskih stotov, torej tudi za 2.2 milijonov meterskih stotov več kakor v istem mesecu lanskega leta. Od začetka tekočega leta znaša produkcija kamnitega premoga 54.31 milijonov meterskih stotov (lansko leto 52.65). Produkcija rjavega premoga pa 95.87 milijonov meterskih stotov (lansko leto v istem času 85.32). Povečana produkcija kamnitega premoga prihaja poglavito na račun Ostrave, povečana produkcija rjavega premoga pa na račun Teplic, Mosteca in Komotave.

V nastopnem podajamo številke, v kolikor so prišla posamezna premogovna okrožja, kar se tiče meseca aprila 1913 in aprila 1912, nakopane množine premoga v pošteveh.

Kamniti premog:

	1913	napram 1912
	milijonov	meterskih stotov
Ostrava	8.37	6.89
Rosice	0.35	0.37
Kladno	2.03	2.32
Plzeň	1.16	1.00
Žacléř	0.38	0.29
Galicija	1.71	1.47
Drugi premogovniki	0.13	0.12
April	14.14	12.46
Napram lani	+1.86	+1.29

Rjavil premog:

Mostec	15.61	14.03
Falknov	3.53	3.24
Wolfsegg	0.30	0.30
Ljubno	0.83	0.83
Vojtsberg	0.55	0.59
Trbovlje	1.05	0.91
Istra	0.22	0.21
Galicija	0.03	0.03
Ostale sudetske dežele	0.25	0.22
Ostale planinske dežele	0.81	0.62
April	23.19	20.99
Napram lani	+2.20	+0.63

Številke o produkciji v čeških revirjih za pretečene štiri mesece so sledeče:

Rjavil premog:

	1913	napram 1912
	milijonov	meterskih stotov
Mostec	64.94	56.47
Napram lani	+8.47	-2.57
Falknov	14.43	13.24
Napram lani	+1.19	+0.57
Januar-April	79.37	69.71
Napram lani	+9.66	-2.00

Kamniti premog:

Kladno	8.35	9.57
Napram lani	-1.22	+0.43
Plzeň	4.43	4.39
Napram lani	+0.04	+0.07
Žacléř	1.52	1.39
Napram lani	+0.13	-0.04
Januar-April	14.30	15.35
Napram lani	-1.05	+0.46

Številke o izdelovanju briket so nastopne:

Iz kamnitega premoga:

	1913	napram 1912
	milijonov	meterskih stotov
Ostrava	0.05	0.04
Rosice	0.08	0.08
Plzeň	0.06	0.03
April	0.19	0.15
Napram lani	+0.04	+0.04

Iz rjavega premoga:

Mostec	0.003	0.001
Falknov	0.19	0.19
Ostali kraji	0.01	0.001
April	0.203	0.192
Napram lani	+0.011	+0.048

Od začetka tekočega leta je bila v posameznih krajih izdelana sledeča množina briket in sicer: Ostrava 165.000 (lani 101.000), Rosice 298.000 (lani 326.000), Plzeň 200.000 (lani 124.000), Mostec 14.000 (lani 14.000), Falknov 852.000 (lani 787.000) in v planinskih deželah 41.000 (lani 22.000) meterskih stotov.

Produkcija koksa je v mesecu aprilu v naslednjih krajih znašala: Ostrava 2.03 (lani 1.75), Rosice 0.04 (kakor lani) in Žacléřu 0.008 (kakor lani) milijonov meterskih stotov.

Dobava premoga za državne železnice. Z ozirom na razpis glede dobave 400.000 ton premoga za državne železnice, se je prijavilo 59 ponudnikov, ki bi skupaj lahko dobavili množino, katera bi reprezentirala 2.363.000 ton, od katerih pripada na domačo produkcijo 1.299.000 in na tujezemsko produkcijo 1.064.000 ton. Cene, ki jih posamični ponudniki za posamezne vrste premoga v svojih ponudbah zahtevajo, so vseskozi višje kakor prej. Radovedni smo, če bodo teh »višjih« cen tudi rudarji kaj deležni!

Delniška predilnica v Brnu se bo združila z delniško predilnico v Vuslavi.

Železarska družba v Pragi. Upravni svet Praške železarske družbe je v svoji zadnji seji pretresaval poročilo tretjega prometnega četrtletja, iz katerega je razvidno, da se je dobiček napram istemu razdobju lanskega leta povečal za 1.700.000 kron. Na dotični seji se je z ozirom na 50letnico obstoja družbe tudi sklenilo med uradnike, poduradnike in delavce po določeni normi razdeliti tri četrtine milijona kron. Torej, najprej delavce v kratkem času treh četrtletij oderejo do malega za 2 milijona kron, potem pa vsled 50letnega jubileja oderuhov »blagohotno« razdele med uradnike skupno z delavci, izmed katerih izzemavajo marsikoga že skozi 50 let, malo svoto tistega, za kar so jih bili že stotokrat odri. Izmed ogromnega števila delavstva, ki pride pri tej »dobroti« v poštev, se gotovo ne bo nihče zredil.

Razširjenje obratov. Iz Gradca javljajo, da bo družba, ki ima v Viču na Štajerskem magnetitove obrate, te povečala. Obenem bo tudi odprla šest novih jam za magnetitovo rudo. Družba računa, da bo tako v stam vsakoletno produkcijo magnetita povečati za 3000 vagonov.

Zapadnočeško rudniško društvo je v ratiorskem okraju kupilo od grofa Lariš-Moeniha 73 hektarov zemlje in bo v Zgornji Šleziji odprlo velik premogovnik.

Produkcija zlata. Množina dobljenega zlata v zlatih rudnikih, ki so združeni v »Transvaal Chamber of Mines«, je meseca marca znašala 760.324 unc in vrednosti 3.229.652 liver šterlingov (1 liver šterling je po našem 24 K). Meseca aprila pa je množina znašala 755.858 unc in vrednost 3.210.682 liver šterlingov. V okoliških krajih je konečno meseca aprila znašala množina 29.116 unc in vrednost 123.676 liver šterlingov.

Montanska alpinska družba. Dne 5. junija t. l. je upravni svet Montanske alpinske družbe imel na Dunaju sejo, na kateri je bilo podano tudi poročilo o prometu v prvem četrtletju tekočega leta, ki napram istemu času lani izkazuje za 300.000 kron nazadovanja. Nazadovanje je povzročila od začetka leta sem upadajoča konjunktura le v najmanjši meri, glavni vzrok nazadovanja je, ker se je moralo na račun čistega

dobička obratovanje v nekaterih obratih vsled popravil in obsežnega razširjenja deloma skrciti. Upanje je, da bo sedanjo težko gospodarsko depresijo vsled konsolidacije (urejenja), ki jo je družba v zadnjem času izvedla, brez večje škode prestala.

Počitnice za delavce.

Sedaj, ko je napočil topli poletni čas, in sili vse v prosto naravo, kjer cveto drevesa in grmovje in se nahaja vsa priroda v najbujnejšem zelenju, opazamo šele, kako nujno potrebno bi bilo, uvesti tudi za delavce, zlasti za rudarje, vsakoletne počitnice. Koliko je na primer ljudi, ki takorekoč celo leto, zimo in poletje, zapravljajo v samem brezdelju, ki torej imajo počitnice kar celo leto. A tudi drugo meščanstvo si privoščijo vsako leto, posebno v vročem poletnem času nekaj mesecev ali pa vsaj nekaj tednov, ki jih po navadi zavzije v prosti naravi, v razkošnem zelenju in prirodnim vonjem napolnjenim zrakom med hribi, pri morju ali pa v gozdu. Tudi uradništvo vseh vrst uživa dandanes poleg višjih nastavlencev vsakoletne počitnice. Tembolj upravičeni bi bili do poletnih počitnic na primer rudarji, ki zapravljajo takorekoč vse svoje življenje pri težkem in trudapolnem delu. SFeveda bi morale biti take počitnice tudi plačane, kajti če ne bi imel delavec od česa živeti, tedaj bi tudi počitnice ne bi imele zanj nobene vrednosti.

Da bi ravno delavci, posebno pa rudarji, počitnic potrebovali, o tem ni nobenega dvoma. Ravno za rudarja, ki pri svojem naporu delu vsrkava vase zrak, ki je v velikih meri poln strupenih plinov, bi bile počitnice v poletnem času neprecenljive vrednosti.

Vprašanje delavskih počitnic je tako važno, da so se jeli s tem vprašanjem pečati tudi nekateri meščanski politiki. Tako je n. pr. dr. Heyde izdal knjigo o delavskih dopustih v Nemčiji, v kateri podaja o ti stvari sledeči pregled: **V rudnikih in plavžih je dopust redka izjema; nikjer nimajo delavci pravico do počitnic** — uživajo ga zgolj poedinici vsled posebne naklonjenosti. V znatnem številu porcelanskih tovarn je uveden dopust; šest zavodov zlorablja to ustanovo za podpiranje žoltih organizacij, ker daje dopust le onim delavcem, ki so člani žolte podporne blagajne.

V kovinarski in strojni stroki veljajo po statistiki kovinarske zveze počitnice v 138 zavodih s 75.511 delavci. Zlasti v zlatarski, optični mehaniki, kolarski in avtomobilski stroki so počitnice razmeroma precej uvedene. Zdravju škodljivo delo v kemičnih tovarnah je mnogo zavodov takorekoč prisililo, da so delavcem priznale dopuste. V oljarski in mlarski industriji so dopusti v mnogih tarifnih pogodbah uravnani.

Plačan dopust je v veljavi v 35 predilnih in tkalnih zavodih z 10.300 delavci.

V papirni industriji so počitnice jako redke: v knjigoveški obrti so uvedene v 256 zavodih.

Usnjarski delavci dopusta ne poznajo, prav tako malo znan je v lesni industriji.

Velike uspehe pa so si v tem oziru priborili pivarniški delavci. Do leta 1911 je bil dopust uveden v 536 tarifnih pogodbah za 1237 zavodov in 44.744 delavcev, do leta 1912 za 1458 zavodov in 51.614 delavcev. Tudi peki so si v 110 tarifnih pogodbah zagotovili pravico do dopusta. Začele so zadržne pekarnice.

Oblačilna industrija je sezonska obrt; redne pavze ne štejejo za dopuste. Prav tako je s stavbinskimi delavci.

V vprašanju glede dopusta so tiskarji na vrhu. Po statistiki nemške tiskarske zveze je od 61.081 pomočnikov imelo leta 1910 21.315 dopust. Naglašajo, da se vsled dopustov zmanjša nevarnost zastrupljenja s svincem, ker v prostem času telo izloči svinec, ne da bi ga znova sprejemalo vase.

V gostilniški obrti so delavski dopusti uvedeni le v delavskih podjetjih.

V državni službi zaposleni železničarji, poštarji, telegrafisti in telefonisti imajo pravico do dopusta.

Najbolj so vdomačeni dopusti v zavodih delavskih organizacij, potem v državnih in občinskih podjetjih, od privatne industrije pa v tiskarnah in pivovarnah. Mnogokrat je zagotovljen v tarifnih pogodbah, še pogosteje pa je združen z blagotvornimi ustanovami. Po navadi se dovoli dopust šele po daljšem službovanju v zavodu. Pomen ima je plačan dopust: dopusta brez izplačevanja mezde se delavstvo skoro ne poslužuje. Mnogo razširjeneje so delavske počitnice na Angleškem. Blackpoolsko morskopolje je vse poletje torišče predil-

nih delavcev, kovinarjev in rudarjev, ki leto za leto prežive svoj sedemdnevni dopust pri morju z ženo in otroci.

Pri nas seveda v rudniških krajih o kakih delavskih dopustih sploh nobenega govora ni. Tudi to vprašanje bo morala rešiti edinole organizacija. Kdo drugi, vas sodrugi vprašamo, se bo brigal za to, ali naj se prizna rudariem plačane dopuste ali ne? Zopet je organizacija tista, ki bo morala to vprašanje rešiti. Nikakor pa si ne smemo tajatiti, da bo boj za rudarske počitnice z našimi podjetniki in nasprotniki sploh nad vse hud. Tako, da ga bo organizacija zamogla rešiti le tedaj, ako bo tudi dosti močna. Tudi to vprašanje nam zopet nad vse jasno dokazuje, da celotno vprašanje položaja rudarjev obračamo kakorkoli hočemo in motrimo iz katere koli strani hočemo, povsod in pri vsaki priliki opazimo, da je vsakemu našemu napredku prvi in zadnji predpogoj strogo izvedena močna strokovna organizacija.

Tako je tudi s počitnicami, ako si jih potem naše organizacije ne priborimo sami, se zanje in za nas noben drug živ krst ne bo zmenil.

Povoda torej imamo več kot dosti, da napravimo vse naše moči v svrhu zgradbe naše strokovne organizacije.

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod „Rudarja“ in „Zarjo“.

Dopisi.

Trbovlje. (Radi pomanjkanja prostora pri našamo šele danes.) V nedeljo, dne 25. majnika, se je vršil pri nas občni zbor podružnice, kateri je bil razmeroma dobro obiskani. Iz poročila blagajnika je bilo posneti, da je imela podružnica v letu 1912 K 3372.54 dohodkov, K 3264.42 izdatkov, v podružnični blagajni pa je ostalo koncem leta 108 K 72 vin. Sodrug Majdič je v imenu nadzorstva poročal, da so se računski mesec za mesecem kakor tudi letni računi natančno pregledali ter se je vedno vse v redu našlo. Sodrug Ule je nadalje poročal, da je leta 1912 130 članov pristopilo in leta 1913 od 1. januarja 1913 do 25. majnika 1913 pa 150 članov. Ako bodo sodrugi vztrajni na delu, je upati, da bo naša organizacija v Trbovljah močna tla, kar bo prišlo le v prid rudarjem.

V podružnični odbor so bili izvoljeni: Ig. Sitter, načelnik; Anton Topolšek, podnačelnik; Anton Ule, blagajnik; Avgust Tratnik, blagajnikov namestnik; v odbor in kot pregledniki so bili izvoljeni: Majdič Florijan, Ravnikar Jože, Učakar Jože, Majdič Leopold, Ajdovšek Jernej, Ajnik Franc, Pelko Anton in Mozetič Anton. Sodrug Sitter je predlagal, naj se upelje pri podružnici izposojanje in vrnitev knjig iz podružnične knjižnice le ob nedeljah od 8. do 10. ure dopoldne, kakor je to navada večji del povsod. Predlog sodr. Sitterja se je sprejel in odbornik sodr. Ajdovšek Jernej se je izrazil, da prevzame rade volje posel knjižničarja. Končno je sodrug Sitter obširno razlagal potrebnost organizacije ki je tudi v svojem izvajanju razkrinkal in kritiziral postopanje rudniških magnatov, kateri s svojo dobičkaželjnostjo spravijo rudarje s svojimi družinami z neusmiljenim preganjanjem in oduševanjem v navečjo bedo. Na drugi strani je slikal žalostno usodo rudarjev, ki žrtvujejo nenasitnemu kapitalu zdravje in življenje. Končno je govornik pozval novoizvoljeni odbor, kakor navzoče člane k vztrajnemu delu. Ker le na podlagi močne strokovne organizacije, bo rudarjem možnost dana, priboriti si boljše življenjske razmere. Njegovo izvajanje je napravilo na navzoče dober utis, nakar se jih je po shodu precejšnje število vpisalo v strokovno organizacijo.

Trbovlje. Česa si vse morajo pustiti dopasti rudarske žene v tukajšnjem rudniškem magacinu, je skoraj neverjetno. Zapostavljanje, zanikanje, cinično zasmehovanje, grobosti, oštevanje, neumestne šale, špičaste besede itd., to so same »ljubeznivosti«, s katerimi se rudarske žene v rudniškem magacinu traktira. To pa še ne zadostuje rudniškim ošabnežem, gorje oni ženi, ki se upa kritizirati kako blago ali njegovo ceno, takoj se jej eno tako zabrusi, kakršno si rudarske žene, katerih močje vso to ošabnost s svojimi žulji pokoncu drže, včasih res ne zaslužijo. Paša tega magacina je neki Tori, ki odločuje takorekoč o kvaliteti in kvantiteti prehranjevanja v delavskih družinah. V dokaz temu naj služi sledeči slučaj: Neka rudarjeva

žena je pred kratkim kupila v rudniškem magacinu 1 kilogram riža, ko je riž dobila, se je upala vprašati, če so ji dali riž boljše vrste. Ravno med tem se prikaže mogočni Tori ter ji je zabrusil: »Kdor ne more jesti riža po 52 vinarjev, ta naj umrje.« Kaj ne, jako prijazno!

In takih »ljubeznivih« opazk včasih kar mrgoli. Torija bi prav, in kakor se že napram tako »visokemu« činitelju spodobi, »ponižno« vprašali, kaj da to njega briga, če zahteva ta ali ona žena riž boljše vrste, mar je riž in sploh blago njegovo, mar daje blago ljudem zastoj, da si dovoli tako neotesanost? Zdi se, da je pri Trboveljski premogokopni družbi v Trbovljah sploh ta navada, da si vsak pastir domišljuje, da ima, kadar se mu zljubi, pravico, delavskega človeka nahruliti.

Vzeti morajo delavske žene v tem magacinu vsak šunt, kateri izmed njih ta ali ona stvar ni všeč, in si upa kaj reči, ji enostavno pokažejo vrata.

Najprej delavca pri delu izjemati do kosti, potem pa ga še pri nakupu živil odreti, to je morala Trboveljske premogokopne družbe. Sicer pa se delavskim ženam, ki v rudniškem magacinu štulijo denar, ki so ga močje težko zaslužili, pijavkam nazaj, prav godi. Zakaj gredo tja! Prihodnjic o tem magacinskem eldoradu in o trboveljskih dvojnih izkoriščevalcih še nekaj več.

Gostilna in uživanje opojne pijače delavca otope tako, da postane napram našim težnjam in stremiljenju popolnoma brezbrizen. V krčmi živi obenem kakor izven svojega časa in sveta, ne da bi ga brigal veliki boj, ki bo odločil tudi o njegovi usodi. Sodrug Oto Lang, nadsodnik v Cutilu (Švica).

Razne vesti.

Goreča plast premoga. Pri Altenburgu v Prusiji so našli gorečo plast premoga, o kateri dosedaj nihče ni vedel. Nahaja se pod temelji neke tovarne in se ji je prišlo šele na sled, ko je tovarniško poslopje nenadoma zadobilo velike razpoke. Poslopje so takoj morali od vseh strani podpreti. Da se pride vzroku nenavadnega pojava na sled, so v oddaljenosti kakih dveh metrov od tovarniškega poslopja začeli vrtati. Ko so prišli štiri metre globoko, je iz lukenj, katerih so napravili več, udaril močan premogovni dim na površino. Izvrtali so nove luknje in so prišli v globočino petih metrov na premogovni sklad, ki se je v velikem obsegu nahajal v ognju. Obseg gorečega premogovnega sklada dosedaj še niso mogli dognati.

Premogovnik pod vodo. Dne 17. junija t. l. je v kraljevski premogovnik, ki se nahaja v Carehouse na Angieškem vdrlo toliko vode, da je osem rudarjev utonilo.

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah „Rudarja“ in „Zarjo“!

NAZANILA UPRAVNIŠTVA.

Z današnjo številko vred pošiljamo onim sodrugom, ki prejemajo rudarja potom poštne spremnice, vsakemu 30 vin. v znakah kot odškodnino za zadnjič plačano poštino, katero vsled poznega časa na pošti nismo mogli več poravnati. Drugače bi se bila ekspedicija zakasnila.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Priporočamo našim KOLINSKO CIKORIJO!
-- gospodinjam --
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==